

331.45
Б48

В.В. Березуцький

УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Харків
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

В. В. Березуцький

УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Навчальний посібник

для студентів спеціальності – Цивільна безпека,
освітньої програми – Охорона праці

Рекомендовано Вченою радою НТУ «ХПІ»

Харків

2021

УДК 65.014.1

Б48

Рецензенти:

- В. О. Юрченко – д-р техн. наук, проф., завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та промислової екології, Харківський національний університет будівництва та архітектури;
- С. М. Логвінков – д-р техн. наук, проф. кафедри технології, екології та безпеки життєдіяльності, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Рекомендовано Вченою радою

Національного технічного університету «ХПІ» як навчальний посібник для студентів спеціальності 263 «Цивільна безпека», освітня програма «Охорона праці», протокол №7 від 02.07.2021

Березуцький В. В.

Б48 Управління охороною праці: навчальний посібник для студентів спеціальності – «Цивільна безпека», освітньої програми «Охорона праці» / В. В. Березуцький. Харків : ФОП Панов А. М., 2021. 412 с.

ISBN 978-617-7947-87-4

Розглянуто основні питання з управління охороною праці на підприємстві, висвітлено систему управління (СУОП) на державному, регіональному та на рівні підприємств, наведено основні концептуальні засади організації охорони праці на підприємствах України та за кордоном.

Призначено для студентів спеціальностей з охорони праці, інженерно-технічних працівників, науковців, аспірантів.

Табл.8. Іл.19. Бібліогр.31 назв.

УДК 65.014.1

ISBN 978-617-7947-87-4

© Березуцький В. В., 2021

Зміст

Вступ	8
1. КОНЦЕПЦІЯ ТА ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	12
1.1. Основні поняття, терміни та визначення в галузі управління охороною праці	12
1.2. Національна концепція розвитку в галузі управління охороною праці	30
1.3. Основні завдання та функції управління охороною праці	34
1.4. Загальна структура управління охороною праці	42
1.5. Економічні методи управління охороною праці	44
1.6. Фінансування заходів з охорони праці	47
1.7. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці Запитання для самоконтролю	49 53
2. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПОЛІТИКА В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ. ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ, НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ	54
2.1. Загальні поняття, терміни та визначення в сфері державного управління суспільним виробництвом	54
2.2. Першочергові завдання у сфері державного управління охороною праці	57
2.3. Державний нагляд і контроль за станом охорони праці	58
2.4. Нагляд і контроль у сфері страхування від нещасних випадків	66
2.5. Центральні та регіональні органи управління охороною праці, їх компетенція та повноваження	68
2.6. Управління охороною праці на регіональному рівні	73
2.6.1. Особливості функціонування регіональних систем управління охороною праці	73

2.6.2.	Завдання та права органів управління охороною праці на регіональному рівні	78
2.6.3.	Основні заходи з охорони праці регіональних систем управління	82
2.6.4.	Управління процесом вирішення завдань посадовими особами	86
2.6.5.	Наглядові, контролюючі та експертні органи в регіональній системі управління охороною праці	97
2.7.	Галузеве управління охороною праці	134
3.	СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	148
3.1.	Системний підхід та аналіз при організації охорони праці на виробництві	148
3.2.	Загальна структура та завдання системи управління охороною праці на підприємстві	156
3.3.	Функції системи управління охороною праці на підприємстві	161
3.3.1.	Прогнозування та планування роботи з охорони праці на підприємстві	161
3.3.2.	Організація та координація роботи з охорони праці на підприємстві	170
3.3.3.	Мотивація та стимулювання роботи з охорони праці на підприємстві	216
3.3.4.	Облік показників стану умов і безпеки праці на підприємстві	221
3.3.5.	Аналіз і оцінка стану умов та безпеки праці, паспортизація виробництв і атестація робочих місць на підприємстві	222
3.3.6.	Контроль за станом охорони праці і функціонуванням системи управління охороною праці на підприємстві	235
3.4.	Економічні аспекти управління охороною праці на підприємстві	240
3.4.1.	Оцінка затрат на охорону праці	245

3.4.2.	Визначення ефективності заходів і засобів щодо профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності	249
3.5.	Аналіз та профілактика виробничого травматизму на підприємстві	258
3.6.	Звітність підприємств про стан охорони праці	261
3.7.	Відповідальність працівників та посадових осіб підприємства за порушення законодавства з охорони праці	263
3.8.	Оцінка ефективності СУОПП	266
3.9.	Організація роботи на підприємстві в умовах карантину	276
4.	РОЗВИТОК ТА УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ МОП	283
4.1.	Рекомендації МОП щодо побудови та впровадження сучасних систем управління охороною праці на виробництві	283
4.1.1.	Модель та основні елементи СУОП згідно з рекомендаціями МОП	291
4.2.	Рекомендації органів державного управління та нагляду щодо удосконалення існуючих систем управління охороною праці в Україні	308
4.2.1.	Рекомендації щодо порядку розробки і впровадження СУОП	309
4.2.2.	Рекомендації щодо приблизної структури положення про СУОП та орієнтовний зміст його розділів	311
4.2.3.	Вимоги стандарту ДСТУ ISO 45001:2019 (150 45001:2018, IDT) «Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці»	323
4.3.	Використання в системах управління охороною праці багатофункціональних інтегрованих систем комплексної безпеки	326
4.4.	Системи управління соціальною відповідальністю у межах	334

охорони праці	
5. АУДИТ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ТА ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ	353
5.1. Технічний аудит на підприємствах	353
5.2. Настанови щодо аудиту систем менеджменту. Стандарт ДСТУ 180 19011:2012	358
5.3. Внутрішній аудит систем управління охороною праці на виробництві	362
6. МОДЕЛІ КЕРУВАННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ У СВІТІ	374
6.1. Законодавство Євросоюзу про охорону праці	374
6.2. Державна система охорони праці у США	378
6.3. Японська модель управління охороною праці	385
Додатки	399
Додаток 1. Картка 1. Нормативні акти підприємства, що регулюють організацію та координацію робіт із питань охорони праці (Фор)	399
Додаток 2. Картка 2. Нормативні акти підприємства, що регулюють організацію професійного добору працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки (Фд)	400
Додаток 3. Картка 3. Нормативні акти підприємства, що регулюють організацію навчання з питань охорони праці (Фн)	400
Додаток 4. Картка 4. Нормативні акти підприємства, що регулюють порядок забезпечення працівників засобами індивідуального захисту (Фзіз)	401
Додаток 5. Картка 5. Нормативні акти підприємства, що регулюють порядок проведення медичних оглядів працівників (Фмо)	402
Додаток 6. Картка 6. Нормативні акти підприємства, що регулюють порядок оцінки та моніторингу стану безпеки обладнання (Фбо)	402

Додаток 7. Картка 7. Нормативні акти підприємства, що регулюють порядок оцінки та моніторингу стану будівель і споруд (Фб)	403
Додаток 8. Картка 8. Нормативні акти підприємства, що регулюють порядок формування профілактичних заходів (Фпз)	403
Додаток 9. Картка 9. Нормативні акти підприємства, що регулюють порядок адміністративно-громадського контролю (Фк)	403
Додаток 10. Картка 10. Нормативні акти підприємства, що регулюють порядок мотивації працівників із питань охорони праці (Фм)	404
Додаток 11. Картка 11. Нормативні акти підприємства, що регулюють облік інцидентів та нещасних випадків на виробництві (Фі)	404
Додаток 12. Картка 12. Нормативні акти підприємства, що регулюють облік, аналіз та оцінку стану умов і безпеки праці (Фсуб)	404
Основний список джерел інформації	405
Допоміжний список джерел інформації	405
Предметний покажчик	409